

המיוחד של חודש ניסן

הרב ד"ר אהרן אדלר

1. מגילת תענית (ליכטנשטיין) המגילה

אלין יומיא דילא לאתענאה בהון ומקצתהון דילא למספד בהון. מן ריש ירחא דניסן עד תמניא ביה אתוקם תמידא דילא למספד. מן תמניא ביה ועד סוף מועדא אתותב חגא דילא למספד ודילא להתענאה

2. מגילת תענית (ליכטנשטיין) הסכוליון

אלין יומא דילא לאתענאה בהון ומקצתהון דילא למספד בהון. מן ריש ירחא דניסן עד תמניא ביה אתוקם תמידא דילא למספד. שהיו בייתוסין אומרים מביאים תמידים משל יחיד זה מביא שבת אחד וזה מביא שתי שבתות וזה מביא שלשים יום ומה היו דורשים אמרו את הכבש אחד תעשה בבקר ליחיד משמע. אמרו להם חכמים אין אתם רשאים לעשות כן לפי שאין קרבן בא אלא משל כל ישראל שנאמר צו את בני ישראל ואמרת אליהם את קרבני לחמי לאשי ריח ניחחי תשמרו להקריב לי במועדו. קרבני זה הדם לחמי אלו חלבים לאשי זה הקטרת. ריח זו הלבונה. ניחחי אלו הנסכים, וכל שהוא כריח ניחחי תשמרו להקריב לי במועדו. שיהו כלם באים מתרומת הלשכה... וכשגברו עליהם ונצחום התקינו שיהו שוקלים שקליהם ומניחים אותם בלשכה והיו תמידים קרבים משל צבור וכל אותן הימים שדנום עשאוים ימים טובים.

3. /שמונה בניסן/ מן תמניא ביה ועד סוף מועדא אתותב חגא דילא למספד ודילא להתענאה. ואיזה חג זה יום טוב העצרת והלא לא נצרכו לכתב כל הימים הטובים שבמגלה אלא שהיו דנין כנגד בייתוסים שהיו אומרים אין עצרת אלא לאחר השבת שנאמר וספרתם לכם ממחרת השבת. אמרו להם חכמים שבת בראשית קרויה שבת ויום טוב קרוי שבת שנאמר ביום הראשון שבתון ויום הכפורים קרוי שבת שנאמר תשבתו שבתכם והכל קרוי שבת שנאמר מלבד שבתות יי ואומר שבע שבתות תמימות תהיינה ועוד כתיב שבעה שבועות תספר לך. ואומר וחג שבועות תעשה לך בכורי קציר חטים. וביום הבכורים בהקריבכם מנחה חדשה ליי בשבועותיכם. ועוד כתיב וספרתם לכם ממחרת השבת מיום הביאכם. ואומר תספרו חמשים יום. לא תהיה ספירתך חמשים ואם כן נמצאת כי פעמים חמשים ואחד פעמים חמשים ושנים עד חמשים וששה. ועוד כתוב אחד אומר שבעת ימים מצות תאכלו וכתוב ששת ימים תאכל מצות היאך נתקמו שניהם אלא שבעה ביסן וששה בחדש ואם תאמר אחר השבת הונף העומר אינן ששה בחדש. אמר חד ביתוסא לרבן יוחנן בן זכאי משה אוהב היה את ישראל והיה יודע שעצרת אינה אלא יום אחד וקבעה להם אחר השבת שיהיו נחים שני ימים זה אחר זה

4. תלמוד בבלי מסכת תענית דף יז עמוד ב

כל הכתוב במגילת תענית דלא למיספד, לפניו אסור לאחריו מותר. תנו רבנן: אלין יומיא דלא להתענאה בהון ומקצתהון דלא למיספד בהון. מריש ירחא דניסן עד תמניא ביה איתוקם תמידא דלא למיספד בהון. מתמניא ביה עד סוף מועדא איתותב חגא דשבועיא דלא למיספד בהון. אמר מר: מריש ירחא דניסן עד תמניא ביה איתוקם תמידא דלא למיספד, למה לי מריש ירחא? לימא מתרי בניסן, וראש חודש גופיה יום טוב הוא ואסור! - אמר רב: לא נצרכה אלא לאסור יום שלפניו. - ושלפניו נמי, תיפוק ליה דהוה ליה יום שלפני ראש חדש! - ראש חדש דאורייתא הוא, ודאורייתא לא בעי חיזוק. דתניא: הימים האלה הכתובין במגילת תענית - לפנייהם ולאחרייהם אסורין, שבתות וימים טובים, הן - אסורין, לפנייהן ולאחרייהן - מותרין. ומה הפרש בין זה לזה? הללו דברי תורה, ודברי תורה אין צריכין חיזוק. הללו - דברי סופרים, ודברי סופרים צריכין חיזוק.

5. תלמוד בבלי מסכת שבת דף כא עמוד ב

מאי חנוכה? דתנו רבנן: בכ"ה בכסליו יומי דחנוכה תמניא אינון, דלא למספד בהון ודלא להתענות בהון. שכשנכנסו יוונים להיכל טמאו כל השמנים שבהיכל, וכשגברה מלכות בית חשמונאי ונצחום, בדקו ולא מצאו אלא פך אחד של שמן שהיה מונח בחותמו של כהן גדול, ולא היה בו אלא להדליק יום אחד, נעשה בו נס והדליקו ממנו שמונה ימים. לשנה אחרת קבעום ועשאוים ימים טובים בהלל והודאה.

6. רמב"ם הלכות תפילה ונשיאת כפים פרק ה

מנהג פשוט בכל ישראל שאין נפילת אפים בשבתות ובמועדים ולא בראש השנה ולא בראשי חודשים ובחנוכה ובפורים ולא במנחה של ערבי שבתות וימים טובים ולא בערבית שבכל יום, ויש יחידים שנופלים על פניהם בערבית, וביורה"כ בלבד נופלים על פניהם בכל תפלה ותפלה מפני שהוא יום תחנה ובקשה ותענית.

7. שולחן ערוך אורח חיים הלכות נשיאת כפים ונפילת אפים סימן קלא, סעיף וז-

נהגו שלא ליפול על פניהם טו בט"ו באב, ולא בט"ו בשבט, ולא בר"ח, ולא במנחה שלפניו, ולא בחנוכה, וי"א גם במנחה שלפניו. בפורים, אין נופלים על פניהם בל"ג בעומר אין נופלין, בע"כ אין נופלין, וכן בערב ר"ה אפי' שחרית. ומנהג פשוט שלא ליפול על פניהם בכל חדש ניסן, ולא בט' באב, ולא בין יו"כ לסוכות, (ולא מתחלת ר"ח סיון עד אחר שבועות).

8. מסכתות קטנות מסכת סופרים פרק כא הלכה א

מנהג רבותינו שבמערב להתענות שלשת ימי צום מרדכי ואסתר פרודות, ולאחר פורים, שני וחמישי ושני. ולמה אין מתענין אותן בחדש ניסן, מפני שבאחד בניסן הוקם המשכן, ושנים עשר נשיאים הקריבו קרבנם לשנים עשר יום, יום לכל שבט ושבט, וכל אחד היה עושה ביומו יום טוב; וכן לעתיד לבא עתיד המקדש להבנות בניסן, לקיים מה שנאמר, אין כל חדש תחת השמש. לפיכך אין אומרים תחנונין כל ימי ניסן, ואין מתענין עד שיעבור ניסן, אלא הבכורות שמתענין בערב הפסח

9. סידור רש"י סימן שנג

כך שנינו במסכת סופרים באחד בניסן הוקם המשכן, ושנים עשר נשיאים הקריבו קרבנן לשנים עשר יום, וכל אחד ואחד עשה ביומו יום טוב, לפיכך אין אומרים תחנונים כל ימי ניסן ואין מתענין עד שיעבור ניסן, אלא הבכורות המתענין בערב פסח, והצנועין בשביל המצה שיכנסו בו בתאווה:

10. שולחן ערוך אורח חיים הלכות תענית סימן תקפ, סעיף א-ב

אלו הימים שאירעו בהם צרות לאבותינו וראוי להתענות בהם; ואף על פי שמקצתם בראש חדש, יש מי שאומר שיתענו בו (וטוב שלא להשלים בראש חדש).

באחד בניסן מתו בני אהרן; בעשרה בו מתה מרים ונסתלק הבאר; בכ"ו בו מת יהושע בן נון, בעשרה באייר מת עלי הכהן ושני בניו, ונשבה ארון ה'; בכ"ח בו מת שמואל הנביא; בכ"ג בסיון בטלו הביכורים מלעלות לירושלים בימי ירבעם בן נבט; בכ"ה בו נהרג רשב"ג ורבי ישמעאל ור' חנינא סגן הכהנים; בכ"ז בו נשרף רבי חנינא בן תרדיון וספר תורה עמו; באחד באב מת אהרן הכהן; ב"ח בו כבה נר מערבי בימי אחז. ב"ז באלול ב מתו מוציאי דבת הארץ; בה' בתשרי מתו עשרים איש מישראל ונחבש רבי עקיבא; בז' בו נגזרה גזרה על אבותינו שימותו בחרב וברעב ובדבר, מפני מעשה העגל; בז' במרחשון עוורו עיני צדקיהו ושחטו בניו לעיניו; בכ"ח בכסליו שרף יהויקים המגילה שכתב ברוך מפי ירמיהו; בשמונה בטבת נכתבה התורה יונית בימי תלמי המלך והיה חשך בעולם שלשה ימים; ובט' בו לא נודע איזו היא הצרה שאירע בו; בה' בשבט מתו הזקנים שהיו בימי יהושע; בכ"ג בו נתקבצו כל ישראל על שבט בנימין על ענין פלגש בגבעה; בז' באדר מת משה רבינו ע"ה; בט' בו נחלקו בית שמאי ובית הלל.

11. במדבר פרק לג

(לח) וַיַּעַל אֱהֲרֹן הַכֹּהֵן אֶל הַר הָהָר על פי ה' וַיִּמַּת שָׁם בַּשָּׁנָה הָאַרְבָּעִים לְצֵאת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם בַּחֹדֶשׁ הַחֲמִישִׁי בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ:

12. תלמוד ירושלמי מסכת תענית פרק ד דף סח טור ג/ה"ה

בין כמאן דאמר בתשעה לחדש בין כמאן דאמר בשבעה עש' מה ביניהון עשרי' ואחד יום מיו' שהובקעה העיר ועד יום שחרב בית המקדש אמר רבי אבונה סימנא מקל שקד אני רואה מה הלז הזה משהוא מוציא את ניצו ועד שהוא גומר את פירותיו עשרים ואחד יום כך מיום שהובקעה העיר ועד יום שחרב הבית עשרים ואחד יום מאן דאמר בתשעה לחדש באחד באב חרב הבית מאן דאמר בשבעה עשר בתשעה באב חרב הבית

13. משנה מסכת תענית פרק ד, משנה ו

חמשה דברים אירעו את אבותינו בשבעה עשר בתמוז וחמשה בתשעה באב בשבעה עשר בתמוז נשתברו הלוחות ובטל התמיד והובקעה העיר ושרף אפוסטמוס את התורה והעמיד צלם בהיכל בתשעה באב נגזר על אבותינו שלא יכנסו לארץ וחרב הבית בראשונה ובשניה ונלכדה ביתר ונחרשה העיר משנכנס אב ממעטין בשמחה: